

УДК 343.54

DOI: 10.31733/17-03-2023-342-343

Вадим ДЯДІЧКО

здобувач кафедри

кримінального права та кримінології

Дніпропетровського державного

університету внутрішніх справ

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СЕКСУАЛЬНОГО НАСИЛЬСТВА НАД ДІТЬМИ, ЩО ВЧИНЯЮТЬ РОСІЙСЬКІ ВІЙСЬКОВІ

Повномасштабне вторгнення військ російської федерації в Україну спричинило негативний вплив на усі сфери життя в Україні. Це стосується і сфери протидії кримінальним правопорушенням, оскільки на окупованих територіях України фіксується значна кількість різних кримінально-протиправних діянь спрямованих проти цивільного населення, що вчиняють військові країни-загарбника, зокрема і тих, що посягають на статеву свободу і статеву недоторканість особи.

Станом на січень 2023 року прокуратура України зафіксувала 155 випадків сексуального насильства скоєного російськими військовими над українцями. Тоді як за даними Української Гельсінської спілки, їх може бути в понад 100 разів більше. Точної цифри не відомо, тому що потерпілі мовчать. Людям важко знайти в собі сили, аби говорити про такий травматичний досвід [1]. Особливо нестерпними є випадки, коли таке сексуальне насильство вчиняється над дітьми. Діти є однією з найбільш вразливих категорій населення, заподіяння шкоди їх статевій недоторканості може мати негативні наслідки для морального благополуччя населення в цілому, а також демографії у нашій країні.

На нашу думку, акти сексуального насильства над дітьми, що вчиняють російські солдати, окрім відповідної статті Розділу IV Особливої частини Кримінального кодексу України (далі – КК), можуть підлягати додатковій кваліфікації і за ст.438 КК, оскільки тим самим російськими військовими застосовуються заборонені методи ведення воєнних дій, що грубо порушують норми міжнародного права.

Так, відповідно до ст. 51 Додаткового протоколу до Женевських конвенцій про захист жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 р., який Україна ратифікувала 12 грудня 1977 р., заборонено акти насильства чи загрози насильства, що мають головною метою тероризувати цивільне населення. Заборонено також напади на цивільне населення або на окремих цивільних осіб у порядку репресалій [2]. У контексті цієї норми міжнародного права репресалії розуміються як відплата. Тобто забороняються, зокрема, випадки сексуального насильства, вчинені як акт помсти за невдале ведення бойових дій або за відмову від співпраці з ворогом.

Крім того, відповідно до пункту b ч.2 ст.75 вищезазначеного міжнародного документу, з боку представників цивільних чи воєнних окупаційних органів до цивільних осіб, які перебувають у окупації, заборонено непристойне посягання в будь-якій його формі [2]. Непристойним посяганням може бути, зокрема, і випадок «вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи», що являє собою сексуальне насильство (ч.1 ст.153 КК) [3].

Діяльність російських окупантів, які вчиняють сексуальне насильство, суперечить також положенням IV Конвенції про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 р. (м. Гаага), яку Україна ратифікувала 24 серпня 1991 р. Так, відповідно до ст. 46 цієї Конвенції, на окупованій території сімейна гідність і права, життя фізичних осіб і приватна власність, а також релігійні переконання і обряди повинні поважатися [4]. Тобто окупанти повинні поважати право будь-якої особи, яка проживає на окупованій території, на її статеву свободу, а тим більше не здійснювати будь-які посягання на статеву недоторканість людини, носіями якої є всі діти, які не досягли віку 16 років.

Отже, прояви сексуального насильства, що вчиняють російські військові проти українських дітей, можуть являти собою діяння, передбачені не лише у відповідній статті Розділу IV Особливої частини КК, а також і у диспозиції ст.438 КК, оскільки являтимуть собою «застосування засобів ведення війни, заборонених міжнародним правом, інші

порушення законів та звичаїв війни, що передбачені міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України»[3]. Це може бути у випадках сексуального насильства над дітьми, що вчиняють російські військові, коли такі випадки становлять порушення вимог вищезазначених міжнародних документів, тобто є посяганнями на мир, безпеку людства та міжнародний правопорядок.

Крім того, сексуальне насильство під час війни є поширеним явищем як частина широкомасштабного нападу на цивільне населення або актів геноциду проти народу. Воно набуває масового характеру та вчиняється проти багатьох осіб із метою досягнення військових цілей, послаблення волі й супротиву громади, залякування і приниження[1]. Наприклад, відомі випадки, коли росіяни гвалтували українських жінок пояснюючи це тим, що після таких гвалтувань у жінок не виникало би бажання у сексуальному спілкуванні з українськими чоловіками, для того щоб у подальшому не народжувались українські діти. Звичайно такі факти згвалтування вчинялись і не лише щодо жінок, а й щодо дітей на окупованій території нашої держави з боку російських військових.

Відповідно до ч.1 ст. 442 КК геноцидом є діяння, умисно вчинене з метою повного або часткового знищення будь-якої національної, етнічної, расової чи релігійної групи шляхом позбавлення життя членів такої групи чи заподіяння їм тяжких тілесних ушкоджень, створення для групи життєвих умов, розрахованих на повне чи часткове її фізичне знищення, скорочення дітонародження чи запобігання йому в такій групі або шляхом насильницької передачі дітей з однієї групи в іншу[3]. Тому якщо сексуальне насильство над дітьми, що вчиняють російські військові, містить ознаки геноциду, то такі випадки, поряд з кваліфікацією за відповідною статтею Розділу IV Особливої частини КК, а також ст. 438 КК, підлягають кваліфікації і за ст. 442 КК.

1. Рекомендації для населення під час воєнного стану. Сексуальне насильство під час війни. Кропивницька міська рада: веб-сайт. URL: <https://kr-rada.gov.ua/rekomendatsiyi-dlya-naseleण्या-pid-chas-vonnogo-stanu/seksualne-nasilstvo-pid-chas-viyni/> (дата звернення 28.02.2023).

2. Додатковий протокол до Женевських конвенцій про захист жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I) від 8 червня 1977 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_199#Text (дата звернення 28.02.2023).

3. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (дата звернення 28.02.2023).

4. IV Конвенція про закони і звичаї війни на суходолі та додаток до неї: Положення про закони і звичаї війни на суходолі від 18 жовтня 1907 р. (м. Гаага). URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU07K01U> (дата звернення 28.02.2023).

УДК 343.82

DOI: 10.31733/17-03-2023-343-345

Марія ІВАНОВА

студентка ННІ права та інноваційної освіти

Науковий керівник:

д.ю.н., доц. **Оксана ГРИТЕНКО**

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

ДЕЯКІ АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОТРИМАННЯ ПРАВ ЗАСУДЖЕНИХ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Із 24 лютого 2022 року внаслідок збройної агресії росії на всій території України було введено воєнний стан. Згідно Закону України «Про правовий режим воєнного стану» «Воєнний стан - це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності» [2]. 19 березня 2022 року Верховною Радою України було затверджено Постанову, яка визначає Тимчасовий порядок тримання осіб, засуджених до обмеження волі, у виправних колоніях Державної кримінально-виконавчої служби України, яка діє з моменту введення воєнного стану (охоплює період воєнного часу і частково відбудовний період після закінчення воєнних дій) [3]. Дана Постанова була затверджена, оскільки з моменту повномасштабного вторгнення росії на територію незалежної і суверенної